

Марина Ткачук

Інститут української мови НАН України, Київ

Писемна традиція Північного Підляшшя: говірка чи літературна мікрмова?

Дослідження присвячено аналізу північнопідляської традиції творення текстів говірками або з орієнтацією на говірку, яка стала можливою насамперед з огляду на анклавізацію цієї території через відчутно обмежені зв'язки з материковою Україною, усвідомлення власної окремішності та зв'язок з обмеженим, чітко визначеним простором функціонування.

Сьогодні в північнопідляському ареалі спостережено тематичне й жанрове розширення сфери використання підляських говірок у текстах різних функційних стилів (художньому, публіцистичному, науково-популярному, епістолярному). Зроблено спроби стандартизації засобів записування текстів говіркою (на підставі кириличної абетки та латиниці), проте вони залишаються не уніфікованими. Аналіз локальних діалектних особливостей у писаних говірками текстах авторів, які є представниками типологічно різних північнопідляських говірок, засвідчує їхню зорієнтованість на локальне мовне середовище й те, що на сучасному етапі виформування єдиного локального літературного ідіому не відбулося. Писемна традиція північнопідляськими говірками є формою підтримування вітальності діалекту, збереження говірки та її внутрішнього розвитку.

Ключові слова: анклавні говірки, північнопідляські говірки, локальна писемна традиція, літературний ідіом, тексти, писані говіркою.

Основна форма існування діалектів – усна. Водночас сьогодні відомі численні досвіди творення текстів діалектом чи з використанням діалектних елементів, що притаманне різним слов'янським діалектним ареалам, зокрема в межах України і в анклавних українських діалектах. Творення писемних текстів діалектом у період становлення загальнонаціональної української літературної мови в XIX – на поч. XX ст. мало різні вияви й було різночасовим. У деяких регіонах України й поза її межами цей процес можна було кваліфікувати як становлення часово маркованих (притаманних конкретному відтинкові часу) локальних мовно-літературних традицій – окремих регіональних літературних мов, як-от: галицької, буковинської, закарпатської тощо (Гриценко, 1993). Однак із часом ці літературно-писемні ініціативи спіткала різна доля: у межах України відбулося виформування української літературної мови на середньо-наддніпрянській основі (з елементами інших наріч), залишивши інші писемні традиції без функційного статусу окремих ідіомів, хоча тенденція творення літератури говіркою збереглася, і навіть посилилася в останні десятиліття¹. У діалектних ареалах, що опинилися поза межами державних кордонів, вона була потужнішою і подекуди зумовлювала формування локальних літературних мов, іноді кодифікованих – як-от русинська (бачвансько-сремська) у хорватському мовному оточенні.

У кожному разі в різних діалектних мікроареалах, відокремлених від основного діалектного масиву української мови, цей процес набував своїх особливих рис; із цього погляду цікава ситуація склалася на Північному Підляшші, тобто на північно-східних теренах Польщі. Говірки цієї території ще з першої половини XX ст. ґрунтовно досліджували мовознавці польської та української лінгвістичних шкіл: зокрема, праці Владислава Курашкевича залишаються найдокладнішими студіями фонетичного складу українських говірок на території Польщі й особливо цінними, оскільки ґрунтуються на матеріалі, зібраному в першій половині XX ст.; цей же мовний терен представляє *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny* [Атлас східнослов'янських говірок Білосточчини], у якому подано лінгвогеографічну характеристику цих діалектів, відтворено ізоглоси мовних явищ та кореляцію у просторі українських і білоруських говірок у цій діалектній зоні; вивченню українських північнопідляських говірок присвячено праці Михайла Лесева, Фелікса Чижевського, Стефана Вархола, Януша Сятковського, Дороти Крістіни Рембішевської, Міхала Саєвича, Любові Фроляк, Григорія Аркушина, Юрія Грицевича, Юрія Бідношиї та ін.

Сьогодні на Північному Підляшші сформувався рух за збереження місцевих діалектів, одним із проявів якого є творення текстів рідною

¹ Докладніше див. (Гриценко, 2012).

говіркою чи з орієнтацією на рідну говірку. Завдяки цьому маємо масив таких текстів, за визначенням самих підляшуків, написаних „по-своєму”. Ідеться насамперед про художні тексти говіркою – поетичні і прозові твори Миколи Янчука, Софії Сачко, Євгенії Жабінської, Юрія Гаврилюка, Ірини Боровик, Василя Платонішина-Поскробка, Юстини Королько та ін.

Першим текстом, написаним говіркою, був вірш Івана Киризука, який 1971 року з’явився на сторінках видання „Ніва”; далі відбувся літературний дебют Зосі (Софії) Сачко (Гаврилук, 2023, сс. 44–45). Відтоді плеяда залюблених у рідне діалектне слово підляшуків, які пишуть художні твори своєю говіркою, невпинно зростає. І це не тільки вже знані письменники, а й „народні голоси”, напр. Ольга Онацик, Володимир Сосна, Марія Сарнацька, Ніна Григорович тощо².

Багата традиція писемних текстів підляськими говірками не могла не актуалізувати питання про випрацювання стандарту цієї писемної практики та визначення її лінгвального статусу. Загальновідомо, що творення писемних текстів діалектом за відповідних умов може дати поштовх виформуванню окремого літературного стандарту, окремої літературної мови, проте таке трапляється не завжди. Часто така традиція є формою підтримування вітальності діалекту, збереження говірки, її внутрішнього розвитку (Гриценко, 2012, с. 38), що цілком слушно для північнопідляської писемної традиції; натомість існує й інша думка – про статус підляських діалектів як окремої мови, осібної від польської, української чи білоруської³ (Maksimjuk, 2014, s. 13). Отож актуальним є питання аналізу сучасних тенденцій та оцінок, що стосуються писемно-літературного процесу на Північному Підляшші. У своєму аналізі виходимо з того, що північнопідляська писемна традиція ґрунтується на північнопідляських говірках як частині західнополіського говору північного наріччя української мови (Горбач, 1970, с. 2083), і спробуємо дати їй оцінку: чи це писемна форма діалекту, чи вже виформуваний літературний ідіом. Водночас важливо зважати на соціолінгвістичні, структурно-типологічні, а також позалінгвальні критерії.

² Напр., „наївній” поезії Північного Підляшшя присвячено працю (Бідношия, 2022).

³ Звідси – спроби Яна Максим’юка утвердити її літературно-писемний кодифікований варіант (див. svoja.org); водночас наукову аргументацію вважаємо незадовільною, адже, зокрема, не взято до уваги ґрунтовних діалектологічних досліджень попередників, а зіставлення задля доведення „окремності” здійснено не з іншими говірками (насамперед із західнополіськими) української мови, а з літературною українською мовою.

Сучасні тенденції в локальній писемній традиції Підляшшя

Локальна писемна традиція на Підляшші, як зазначено вище, є потужною, про що свідчить чимала кількість опублікованих текстів та широке коло авторів, які пишуть говіркою чи з орієнтацією на говірку. Окрім цього, спостерігаємо розширення жанрово-стильової палітри текстів, у яких використовують місцеві говірки: окрім художніх творів, це зразки (хоч і менш численні за художні твори) науково-популярного та публіцистичного стилів (Юрій Гаврилюк, Христина Костевич, Людмила Лабович, Юрій Плева), щоденникові записи (Навгулук, 2001); матеріали, писані говіркою або із широким використанням діалектних елементів, публікує український часопис Підляшшя „Над Бугом і Нарвою”. Серед публікацій – не тільки фольклорно-етнографічні та історичні наративи підляшуків, наведені з якнайточнішим відтворенням локальних особливостей мовлення авторів, а й редакторські матеріали на суспільно-культурну тематику. Таке тематичне й жанрове розширення сфери використання підляських говірок свідчить про наділення їх окремими функціями літературного ідіому.

Для оприлюднення текстів, писаних північнопідляськими говірками, існують потужні майданчики. Серед них, наприклад, літературний щорічник української національної меншини в Польщі „Український літературний провулок”, головним редактором якого є письменник Тадей Карабович; уже згадуване видання Союзу українців Підляшшя „Над Бугом і Нарвою”, яке виходить друком від 1991 року. Тексти місцевими говірками підляські автори також публікують у білоруських виданнях⁴, зокрема в часописі „Ніва” та ін. Щоб употужнити вітальність підляських говірок, Підляський науковий інститут та Союз українців Підляшшя заохочують творчість рідною говіркою, проводячи Підляський літературний конкурс „Пішемо по-своєму”, що об’єднує різних авторів, серед іншого й тих, хто рідну підляську говірку кваліфікує як білоруську (Лабович, 2023).

Останнє надбання українського руху на Підляшші – видання, яке побачило світ 2023 року в Більську-Підляському під егідою Підляського наукового інституту – *Країна свого слова. Антологія україномовного письменства Підляшшя*, упорядником та автором вступної статті в якому є історик Ю. Гаврилюк (Країна, 2023). Особливість видання в тому, що тут зібрано твори уродженців Підляшшя (Північного і Південного), які писали як українською літературною мовою, так і своєю говіркою. Для лінгвістів, зокрема діалектологів, цінні насамперед твори, писані говіркою, а

⁴ Про нівеляцію етнічної самоідентифікації підляшуків та про насадження білоруської національної ідентичності див. нижче; також див. (Український етнічний масив, 2016, с. 29; Аркушин, 2019, с. 123; Ткачук, 2024, сс. 46–49).

от представлення тут текстів українською літературною мовою свідчить про інтеграцію письменників цього ареалу і в загальноукраїнський літературний процес, на протигагу твердженням, що Підляшшю була чужа українська мовно-літературна традиція (див. Maksimjuk, 2014, s. 9).

Спроби стандартизації та зорієнтованість на рідний ідіом

Літературна (мікро)мова – уже виформувана й стандартизована або ж у період свого становлення – тяжіє до вироблення стандарту та уніфікації. Цей процес спостерігаємо і в північнопідляському ареалі, де він перебуває лише на початковій стадії, не є завершеним.

Одним зі свідчень цього є застосування різних систем записування текстів з використанням **кириличної абетки та латиниці**. Створення окремої системи відтворення діалектної мови розпочав Ю. Гаврилюк 1988 року своїми *Пропозиціями запису пудляських діалектів* на основі кириличного письма (Гаврилюк, 1988); також широко використовують латинку, тому що так звично для широкого кола читачів, які живуть у польськомовному оточенні. Однак записи деяких звуків можуть дещо відрізнятися; напр., це стосується передавання дифтонгів, притаманних багатьом північнопідляським говіркам: *swu^oj czolowi^ek* (Гаврилюк, 2021, с. 67); *najbùłsz, swùj, si^ety, li^et* (Наврылюк, 2001, ss. 68, 72); *miiew, susiied, horyelka* (Plewa, 2023, ss. 8, 70); *ne захвориелі, скуоль, віете* (Олена Алексіук, див. Країна, 2023, с. 64–65), *ti^oj, si^eno* (Saczko, 2020, ss. 53–54), *zr^ezati, soki^eroju, tólko* (Maksimjuk, 2014, s. 17). Ще більше вирізняється система запису на основі польської та чеської абеток, яку запропонував Я. Максим'юк для так званої „пудляської мови”, зокрема щодо відтворення дифтонгів, шиплячих тощо.

Іншим питанням, дотичним стандартизації, є те, наскільки мова текстів, писаних говірками, наддіалектна, або, навпаки, якою мірою в цих текстах відображено локальні риси питомого мовного середовища автора – говірки, у якій він народився чи виріс і носієм якої він є, оскільки навіть Північне Підляшшя, не кажучи вже про Підляшшя Південне, із мовного погляду не є монолітним, про що свідчать карти AGWB. Прикладом слугує творчість М. Роценка (народився у Кліщелях Гайнівського повіту), В. Поскробка (Курашево, гм. Чижі), Ірини Боровик (Може, гм. Чижі), С. Сачко (Вулька, гм. Орля) та інших авторів. Оскільки дифтонги є однією з диференційних структурно-типологічних рис північнопідляських говірок, спробуймо проаналізувати, як їх представлено в писемних текстах кількох авторів, що виростали на типологічно різних говірках мікроареалу Північного Підляшшя (див. таблицю 1).

Таблиця 1.

Відображення дифтонгів в етимологічних позиціях у творах письменників – носіїв різних говірок Північного Підляшшя⁵

	Етимологічний * <i>ě</i> під наголосом	Етимологічний * <i>o</i> в новозакритому складі
М. Рощенко (Кліщелі)	<i>чулувік, чоловік, літ, лісом, грех, ліпше, тії дити, висільом</i>	<i>кулько, тулько, муцьна, бульш, помуг, вун, ружне</i>
В. Поскробко (Курашево, гм. Чижі)	<i>повіриті, на століе, бездіетна, чоловіек, місяець, стариейша, говориемо, dieti</i>	<i>вуон, юой, настуольніцю, по друобности, hołioyiki</i>
С. Сачко (Вулька, гм. Орля)	<i>біело, досьпіес, сіем, доліезь, собіе, чоловіека, діети, хріен; diēti, siēno, oryēszi, kryēsēlcia</i>	<i>досюоль, куолько, туолько, куосточки, wiōn, diōn</i>

Джерело: авторське опрацювання.

Як видно з прикладів, мова В. Поскробка і С. Сачко вирізняється наявністю відповідних дифтонгів, передньо- і задньорядних, в обох обраних позиціях, на відміну від мови М. Рощенка, де в „ятевій” позиції простежуємо [i], рідше [u], а в позиції *o в новозакритому складі наявне послідовне „укання”. Зауважмо, що поблизу Кліщель, носієм говірки яких є автор, за даними В. Курашкевича, проходить ізоглоса, яка виокремлює ареал «ікання» на місці **ě* під наголосом (Kurazskiewicz, 1985, załącznik 2); в AGWB виділено зону в районі населених пунктів Полічна (н. п. 100) – Суховольці (н. п. 98) – Черемха-Вісь (н. п. 102)⁶, у якій **ě* в акцентованій позиції дає континуанти *i, u* (AGWB, t. II, m. 43); *o в новозакритому складі дає *u, ŷ* (AGWB, t. II, m. 44), що пояснює відсутність дифтонгів у текстах М. Роценка, писаних говіркою.

Окрім цього, писемна традиція не обмежена, не ізольована Північним Підляшшям, а має тяглість не лише в часі, а й у просторі, насамперед на Південному Підляшші. Наприклад, в антології *Країна свогого слова* (упор. Ю. Гаврилюк) представлено і творчість південних підляшан, тексти яких так само відображають локальне мовне середовище їх авто-

⁵ Для аналізу використано видання: (Країна, 2023; Saczko, 2020; Platoniszyn, 2021).

⁶ Ці населені пункти розташовані побіля Кліщель, тому можуть бути опорними, оскільки самих Кліщель в AGWB не скартографовано.

рів із його відмінними рисами (див., напр., тексти Степана Сидорука із гм. Влодава, який писав польською, потім перейшов на українську мову і широко використовував рідну говірку).

Водночас творчість більшості авторів Північного Підляшшя має спільні риси, що пов'язано з тим, що локальне середовище, яке вони представляють, належить до одного типу північнопідляських говірок. Масив текстів із цього мікроареалу є доволі широким: це може наводити на думку про поступове виформування окремого писемного наддіалектного ідіому, проте наразі цього не фіксуємо з огляду на свідоме орієнтування авторів на конкретну (рідну) говірку, що було проаналізовано вище.

Етнічний складник та писемна традиція

Ще один чинник, який означає писемно-літературний процес на Північному Підляшші, – це те, що в населених пунктах, де проживають носії українських північнопідляських говірок, сьогодні спостерігаємо **нівеляцію етнічної свідомості**; носіям підляських говірок часто притаманна етнічна невизначеність, у чому ми переконалися під час діалектологічної експедиції на Північне Підляшшя 2023 року (див. Ткачук, 2024). Водночас підляшуки (насамперед старше й середнє покоління) зберігають питомий мовний код і міцний зв'язок зі своїм локальним середовищем. Саме звідси народжується бажання виокремити себе і свою мову як „свою”, „тутейшу”, відмінну від інших.

Для цього є історичні передумови, адже тривалий час православному населенню Північного Підляшшя прищеплювали думку, що вони білоруси. Як зазначив Ю. Гаврилюк, за даними перепису 1897 року, який було проведено в Російській імперії, місцеве населення користувалося українською мовою, тоді як уже під час першого польського перепису населення 1921 року місцевих жителів у Більському повіті записували білорусами (без огляду на мовну належність, якої не визначали) (Гаврилюк, 2022, с. 87). Цей стереотип про те, що „православні – це білоруси” підтримувала комуністична влада повоєнної Польщі, що загалом відповідало тенденції цілеспрямованого пониження статусу українців серед національних меншин Польщі (варто згадати хоча б масштабну антиукраїнську операцію „Вісла”). Унаслідок цього склалася ситуація **нівеляції етнічної ідентичності**.

Саме цим можна пояснити, що деяких авторів зараховують то до білоруської, то до української писемної традиції (зауважмо, що білоруський рух був і є доволі потужним на Північному Підляшші). Ю. Гаврилюк у передмові до згаданої вище антології зазначає:

Упродовж останнього півтора сторіччя носії говіркових варіантів української мови, що проживали на Середньому Побужжі, були піддані тисковим різновекторним політичним факторам. Тому й зараз, окрім творчих оди-

ниць, які ангажуються в організоване українське життя або принаймні однозначно декларують своє розуміння факту, що мовна матерія їхньої літературної творчості українська, та осіб, які залишаються в цьому питанні нейтральними, маємо й групу людей, які намагаються використати творчість українськими говірками, поряд з використанням українських пісень, для розвитку білоруської культури (Гаврилюк, 2023, с. 50).

Хай там як, але при цьому всіх авторів об'єднує бажання писати „посвойому”. Деякі представники літературного руху писали польською, білоруською, а потім починали писати рідною говіркою (напр., Йосип Карпюк) чи літературною українською мовою (Степан Сидорук із Південного Підляшшя). Варто також згадати творчість Миколи Янчука або ж однієї з найвідоміших підляських письменниць Софії (Зосі) Сачко, яка дебютувала в білоруській „Ніві”.

Функційне поле текстів, писаних діалектом

Одним з основних критеріїв кваліфікації ідіому як окремої літературної мови є його **функційна універсальність**, тобто здатність лінгвально забезпечувати всі сфери життя суспільства. Натомість локальній літературній мові, особливо на стадії зародження (коли, за словами Павла Гриценка, її можна назвати „літературною мовою” лише умовно (Гриценко 1993, с. 285)), це не властиво. Попри вже згадуване розширення жанрово-стильового багатоманіття писемних текстів говіркою за рахунок науково-популярного й публіцистичного стилів, писемний ідіом на діалекті сьогодні не застосовують у всіх типових комунікативних ситуаціях, він не обслуговує всього різноманіття соціальних сфер, зокрема офіційно-ділового, освітнього, наукового спілкування. Не в останню чергу через **обмеженість** чи й **відсутність соціального запиту**. Водночас соціальний запит на використання формованої літературної мови є ще одним визначальним критерієм її постання.

Сьогодні, попри появу свідомої та активної частини населення, яке прагне зберегти питомий мовний код, зокрема в писемних текстах, усе ж практична затребуваність говірки як засобу комунікації залишається доволі невисокою серед молодого і наймолодшого (дітей) покоління мовців, які можуть забезпечити вітальність самих говірок та локальної писемної традиції. Тексти, писані говіркою, мають украй важливе значення насамперед для підтримування локального (не завжди співвідносного з визначеним етносом) струменя та ревіталізації самих говірок. До того ж говірок анклавних, поширених у віддаленні від основного масиву українських діалектів. Зауважмо, що будь-яка писемна літературна мова (національна чи регіональна) не може існувати без усного ідіому, на

який вона спирається, інакше ризикує перетворитися на неживий ідіом, штучне мовне утворення.

Висновки

Народження та розвиток писемної традиції на діалекті на Північному Підляшші були можливі й підтримувані кількома основними чинниками, насамперед анклавізацією цієї території через відчутно обмежені зв'язки з материковою Україною, усвідомленням власної окремішності (хоч і не етнічною свідомістю) та зв'язком з обмеженим, чітко визначеним простором функціонування. За таких умов поява інтелектуального кола активних представників меншини стала міцним підґрунтям зародження писемної традиції на говірковій основі в прагненні зберегти своє локальне мовлення на тлі структурно відмінної польської мовної традиції в умовах лібералізації культурно-політичного простору.

Писемна форма діалекту згодом може перерости в локальну (регіональну) форму літературної мови чи мікромови, формування якої, звичайно, тривале в часі. Попри окремі спроби стандартизації засобів передавання локальних мовних особливостей у північнопідляському ареалі, визначальним залишається орієнтація на збереження локальних мовних рис у текстах, писаних говірками.

БІБЛІОГРАФІЯ

Джерела

- Країна – Гаврилюк, Ю. (Упор. і вступ). (2023). *Країна свого слова. Антологія україномовного письменства Підляшшя*. Підляський науковий інститут.
- Translitteracja:** Havryliuk, Yu. (Red. i wstęp). (2023). *Kraina swojego słowa. Antologia ukraińskojęzycznego piśmiennictwa Podlaskiego*. Podlaski Instytut Naukowy.
- AGWB – *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny* (1980–2012, t. I–X). Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź.
- Platoniszyn – Platoniszyn Poskobko, Wasia (2021). *Tak rozkazywali*. Agencja Wydawnicza Ekopress.
- Plewa – Plewa, J. (2023). *Nasze село: prawda i wydumane*. Agencja Wydawnicza EkoPress.
- Saczko – Saczko, S. (2020). *A koliś jak było? Rozkażu Tobie, Zosia, rozkażu Tobie, Tomusia*. Stowarzyszenie Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach.

Література

- Аркушин, Г. (2019). Хахлацька мова на Підляшші. *Українська мова, 1*, 115–125.
Transliteracja: Arkushyn, H. L. (2019). Khakhłatska mova na Pidliashshii. *Ukrainska mova, 1*, 115–125. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2019.01>
- Бідношия, Ю. (2022). Феномен писемних діалектних текстів (наївна поезія Північного Підляшшя). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки, 1(96)*, 52–74.
Transliteracja: Bidnoshyia, Yu. (2022). Fenomen pysemnykh dialektnykh tekstiv (naivna poeziia Pivnichnoho Pidliashshia). *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filolohichni nauky, 1(96)*, 52–74. [https://doi.org/10.35433/philology.1\(96\).2022.52-74](https://doi.org/10.35433/philology.1(96).2022.52-74)
- Гаврилюк, Ю. (2023). Прогулянка підляськими стежинами письменства. В Ю. Гаврилюк (Упор.), *Країна свого слова. Антологія україномовного письменства Підляшшя* (сс. 7–51). Підляський науковий інститут.
Transliteracja: Havryliuk, Yu. (2023). Prohulianka pidliaskymy stezhynamy pysmenstva. W Yu. Havryliuk (Red.), *Kraina svoioho slova. Antolohiia ukrainomovnoho pysmenstva Pidliashshia* (ss. 7–51). Pidliaskyi naukovyi instytut.
- [Гаврилюк, Ю.] (1988). *Пропозиції запису пудляських діалектів. На правах рукопису*. Думка.
Transliteracja: [Havryliuk, Yu.] (1988). *Propozytsii zapisu pudliaskykh diialektuv. Na pravakh rukopysu*. Dumka. <https://diasporiana.org.ua/movoznavstvo/8451-gavriulyuk-yu-propozitsiyi-zapisu-pidlyaskih-diyalektiv/>
- Гаврилюк, Ю. (2022). Підсумки перепису населення 1921 року в Більському повіті на тлі попередніх статистичних та лінгвістичних досліджень. В О. Попович (Ред.), *Український альманах* (сс. 82–90). Об'єднання українців у Польщі.
Transliteracja: Havryliuk, Yu. (2022). Pidsumky perepysu naseleння 1921 roku v Bilskomu poviti na tli poperednykh statystychnykh ta linhvistychnykh doslidzhen. W O. Popovych (Red.), *Ukrainskyi almanakh* (ss. 82–90). Obiednannia ukrainsiv u Polshchi.
- Горбач, О. (1970). Підляські говірки. *Енциклопедія українознавства. Словникова частина, 6*, 2083–2084. <https://diasporiana.org.ua/slovniki-dovidniki/2082-entsiklopediya-ukrayinoznnavstva-t-6-slovnikova-chastina/>
Transliteracja: Horbach, O. (1970). Pidliaski hovirky. *Entsyklopediia ukrayinoznnavstva. Slovnykova chastyna, 6*, 2083–2084. <https://diasporiana.org.ua/slovniki-dovidniki/2082-entsiklopediya-ukrayinoznnavstva-t-6-slovnikova-chastina/>
- Гриценко, П. Е. (2012). Диалекты в современной языковой ситуации Украины. *Исследования по славянской диалектологии. 15. Особенности сосуществования диалектной и литературной форм языка в славяноязычной среде*, 18–42.
Transliteracja: Hrytsenko, P. Ye. (2012). Dialekty v sovremennoi yazykovoi situatsiyi Ukrainy. *Issledovaniia po slavianskoi dyalektologii. 15. Osobennosti sosushchestvovaniia dialektnoi i literaturnoi form yazyka v slaviano-yazychnoi srede*, 18–42.

- Гриценко, П. Е. (1993). Некоторые замечания о диалектной основе украинского литературного языка. В В. Н. Топоров (Ред.), *Philologia Slavica. K 70-letiu akademika N. I. Tolstogo* (ss. 284–294). Nauka.
- Transliteracja:** Hrytsenko, P. E. (1993). Nekotorye zamechaniia o dialektnoi osnovе ukrainskoho literaturnoho yazyka. W V. N. Toporov (Red.), *Philologia Slavica. K 70-letiu akademika N. I. Tolstoho* (ss. 284–294). Nauka.
- Лабович, Л. (15.10.2023). Конкурс творів, написаних українськими говірками Підляшшя. *Наше слово, 41*.
- Transliteracja:** Labovych, L. (15.10.2023). Konkurs tvoriv, napysanykh ukrainskymy hovirkamy Pidliashshia. *Nashe slovo, 41*. <https://nasze-slowo.pl/pishemo-po-svojomu/>
- Ткачук, М. М. (2024). Українські говірки Північного Підляшшя: історико-культурний контекст. *Українська мова, 1*, 43–59.
- Transliteracja:** Tkachuk, M. M. (2024). Ukrainski hovirky Pivnichnoho Pidliashshia: istoryko-kulturnyi kontekst. *Ukrainska mova, 1*, 43–59; <https://doi.org/10.15407/ukrmova2024.01.043>
- Український етнічний масив Північного Підляшшя – сучасність на фоні минулого. (б.р.). В [Гаврилюк, Ю. & Лабович, Л.]. *Підляшшя – Пудляше – Podlasze. Vydannia pryurochene do 25-ricchia Ukrainskoho chasopysu Pidliashshia „Nad Buhom i Narvoiu”* (ss. 27–29). Soiuz ukrainciv Pidliashshia.
- Transliteracja:** Ukrainskiyi etnichnyi masyv Pivnichnoho Pidliashshia – suchasnist na foni mynuloho. (b.r.). W [Havryliuk, Yu. & Labovych, L.]. *Pidliashshia – Pudliashhe – Podlasze. Vydannia pryurochene do 25-richchia Ukrainskoho chasopysu Pidliashshia „Nad Buhom i Narvoiu”* (ss. 27–29). Soiuz ukraintsiv Pidliashshia.
- Hawryluk, J. (2001). *Nechaj żywe Pudlasze! z pereżytoho a peredumanoho*. Pudlaśkie Wudawnictwo „Osnowy”.
- Hawryluk, J. (2021). Słowo zrodzone z ojczystej ziemi. В Ю. Гаврилюк (Ред.), *Українці на Підляшші. Історія – мова – культура* (ss. 67–72). Редакція Українського часопису Підляшшя „Над Бугом і Нарвою”.
- Transliteracja:** Hawryluk, J. (2021). Słowo zrodzone z ojczystej ziemi. W Yu. Havryliuk (Red.), *Ukrainci na Pidliashshi. Istoriiia – mova – kultura* (ss. 67–72). Redaktsiia Ukrainskoho chasopysu Pidliashshia „Nad Buhom i Narvoiu”.
- Kuraszkiewicz, W. (1985). *Ruthenica. Studia z historycznej i współczesnej dialektologii wschodniosłowiańskiej*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Maksimjuk, J. (2014). *Čom ne po-svojomu? Elementarz podlaski z objaśnieniami*. Struha Editions.

The Written Tradition of Northern Podlasie: Dialect or Literary Microlanguage?

This study analyses the Northern Podlasie tradition of producing texts in dialect or oriented toward dialect. This tradition has emerged primarily due to the region's enclavisation, characterized by limited connections to mainland Ukraine, as well as the local population's awareness of their distinct identity and connection to a clearly defined, restricted area of cultural activity.

Today, in Northern Podlasie, there is a notable thematic and genre expansion in the use of Podlasie dialects across various functional styles, including literary, journalistic, general-audience, and epistolary texts. Attempts are being made to standardise dialectal writing, using either the Cyrillic or Latin alphabet, although no unified orthography has yet been established. Analysis of local dialectal features in texts produced by representatives of diverse Northern Podlasie dialects indicates an orientation toward the local language environment and confirms that a single, cohesive local literary idiom has not yet been fully formed. The tradition of writing in Northern Podlasie dialects serves as a means of sustaining the dialect's vitality and supporting its ongoing internal development.

Keywords: enclave dialects, Northern Podlasie dialects, local written tradition, literary idiom, texts written in dialect.